

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความมุ่งหมาย

• ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ความมุ่งหมาย

- เพื่อให้ให้นักเรียนมีระบบคุณภาพในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้เป็นที่พอใจและเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยมีฝ่ายกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานส่งเสริมสุขภาพ งานระเบียบวินัย งานป้องกันสารเสพติด งานระดับชั้นและมีทีมครูที่ปรึกษาที่มีความรู้ มีทักษะ เจตคติในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างมีความสุข สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชน มีการทำงาน ร่วมกันโดยผ่านกระบวนการที่มีระบบ พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบติดตามและประเมินได้

ขอบข่าย

- เป็นระบบที่เน้นกระบวนการ วิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีฝ่ายกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานส่งเสริมสุขภาพ งานระเบียบวินัย งานป้องกันสารเสพติด งานระดับชั้นและคณะครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการส่งเสริม ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และองค์กรภายนอก

คำจำกัดความ

- การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกันและการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา โดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนานักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และมีความสุขในการดำรงชีวิต
 - เกณฑ์การคัดกรอง เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดร่วมกันเพื่อการตัดสินใจการส่งเสริม หรือให้การช่วยเหลือ
 - กลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา นักเรียนที่มีปัญหาด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัวและด้านอื่น ๆ ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด
 - การส่งต่อ การส่งนักเรียนที่มีปัญหา ที่ครูช่วยเหลือแล้ว นักเรียนไม่ดีขึ้น และยากต่อการช่วยเหลือ จึงดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป
 - การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียน โดยพิจารณาจากปัญหาของนักเรียน เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูโภชนาการ ครูประจำวิชา หรือฝ่ายกิจการนักเรียน เป็นต้น
 - การส่งต่อภายนอก ผู้ที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียนดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหา ยากต่อการช่วยเหลือ

เอกสารหลักฐาน

- ระเบียบสะสม (ป.พ. 8)
 - บันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน
 - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ)
 - แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียน
 - แบบบันทึกกิจกรรมโฮมรูม
 - สรุปประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในการรับการช่วยเหลือ
 - สรุปประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- และการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน(Classroom meeting)

สรุปขั้นตอนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- 5.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการเยี่ยมบ้านนักเรียน และสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล
- 5.2 การคัดกรองนักเรียน โดยคัดกรองนักเรียน 2 ประเภท คือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มปกติ โดยจัดทำแบบประเมินนักเรียน(SDQ) 3 ฉบับ ฉบับนักเรียน ฉบับผู้ปกครองและฉบับครู
- 5.3 การส่งเสริมนักเรียน จัดกิจกรรมต่างๆเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมทักษะให้กับนักเรียน โดยกำหนดเป็นแผนกิจกรรมประจำปีและให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา
- 5.4 ป้องกันและแก้ไขปัญหา โรงเรียนกำหนดมาตรการเฝ้าระวัง กำหนดระเบียบ การให้คะแนนความประพฤติ เชิญวิทยากรภายนอกให้ความรู้ จัดบุคลากรสอดส่องตามชุมชน การตรวจสุขภาพ
- 5.5 การส่งต่อ เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมทั้งการส่งต่อภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เช่นผู้เชี่ยวชาญ ร่วมมือกับผู้ปกครอง ติดตามอย่างใกล้ชิดจนแก้ปัญหาได้

ทีมระดับโรงเรียน

- ทีมนำ คือ ผู้อำนวยการ,รองผู้อำนวยการโรงเรียน
- ทีมประสาน คือ หัวหน้าคณะ หัวหน้าระดับ หัวหน้างานที่เกี่ยวข้อง
- ทีมทำ คือ ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา

7. ปัจจัยเอื้อ(Enable)

- 7.1 ความตระหนักของครู
- 7.2 การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน
- 7.3 ความศรัทธาของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน

ด้านคุณภาพนักเรียน

- ตัวชี้วัดที่ 1 รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้
- ตัวชี้วัดที่ 2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุนิสัยที่ดี
- ตัวชี้วัดที่ 3 มีทักษะในการหลีกเลี่ยง ป้องกันภัย อันตรายและพฤติกรรมไม่พึงประสงค์
- ตัวชี้วัดที่ 4 รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้
- ตัวชี้วัดที่ 5 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม
- ตัวชี้วัดที่ 6 มีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพสุจริต

ด้านกระบวนการ

- ตัวชี้วัดที่ 1 มีการวางระบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ตัวชี้วัดที่ 2 มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ตัวชี้วัดที่ 3 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้านปัจจัยสถานศึกษา: มนุชลากร สอ เครื่องมอ ท

เพื่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ตัวชี้วัดที่ 2 ครูมีเจตคติที่ดีและมีความสามารถในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ตัวชี้วัดที่ 4 นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
- ตัวชี้วัดที่ 5 สถานศึกษามีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

• การสร้างวินัยเชิงบวก(Positive Discipline)

การสร้างวินัย หมายถึง การสอนหรือการฝึกคนให้เชื่อฟังกฎระเบียบหรือแนวทางการปฏิบัติตนทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว

การสร้างวินัยเชิงบวกในห้องเรียน เด็กจำเป็นต้องได้รับอบรมสั่งสอนเพื่อให้เข้าใจและปฏิบัติตามระเบียบของสังคม หลักฐานจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเด็กทั้งหญิงชายจะตอบสนองต่อวิธีการเชิงบวกได้ดีกว่า ซึ่งหมายรวมถึงการตอรอง และการสร้างระบบการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษด้วยการทำร้ายหรือใช้วาจาทำร้ายจิตใจ

หลัก 7 ประการของการสร้างวินัยเชิงบวก

1. เคารพศักดิ์ศรีของเด็ก
2. พยายามพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การมีวินัยในตนเองและบุคลิกลักษณะที่ดี
3. พยายามให้เด็กมีส่วนร่วมมากที่สุด
4. คำนึงถึงความต้องการทางพัฒนาการและคุณภาพชีวิตของเด็ก
5. คำนึงถึงแรงจูงใจและโลกทัศน์ของเด็ก
6. พยายามให้เกิดความยุติธรรม เท่าเทียมกัน และไม่เลือกการปฏิบัติ
7. เสริมสร้างความสามัคคีกลมเกลียวในกลุ่ม

ในการสร้างวินัยเชิงบวกควรพยายามนึกถึงอัครา 4:1 คือพยายาม"จับถูก" ให้ได้สี่ครั้ง สำหรับการ "จับผิด" หนึ่งครั้ง โดยพยายามทำเสมอต้นเสมอปลาย

* นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา(YC:Youth Counselor)

YC ที่มา ในปี 2550 สพฐ.ได้ทบทุนการดำเนินงานการป้องกันการแก้ไขปัญหานักเรียน โดยใช้กระบวนการที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 โดยเห็นวาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนที่กรมสามัญศึกษาและกรมสุขภาพจิตได้ร่วมกันพัฒนาขึ้น เป็นกระบวนการที่เหมาะสม ระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรมีคน 5 กลุ่ม ที่มีบทบาทสำคัญต่อการทำหน้าที่ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. คณะผู้บริหาร
2. ครูแนะแนว
3. ครูที่ปรึกษา
4. เครือข่ายผู้ปกครอง
5. นักเรียน

คำว่า “เพื่อนที่ปรึกษา” (Youth Counselor) เดิมชื่อ ยูวชนแนะแนวต่อมาที่ประชุม ปฏิบัติการพัฒนาคความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ภูมิภาค มีมติเห็นชอบให้เปลี่ยนจาก “ยูวชนแนะแนว” เป็น “นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา” (YC:Youth Counselor)

หลักการสำคัญ“นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา” (YC:Youth Counselor)

1. การใช้หลักจิตวิทยาของกลุ่มเพื่อน(Peer Psychology/Peer To Peer-P2P) เป็นพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพ สามารถสื่อสารได้อย่างเปิดเผยและเข้าใจซึ่งกันและกันได้

2. การให้คำปรึกษาโดยเพื่อน(Peer Counseling) มุ่งให้นักเรียนให้คำปรึกษาเพื่อน ด้วยกันโดยการชี้แนะของครูแนะแนว

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนาการป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิตและรอดพ้นจาก สภาวะวิกฤติต่างๆได้อย่างปลอดภัย

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึงกระบวนการการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในและ นอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงาน ร่วมกัน มีร่องรอยการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

ประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์(EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการ พัฒนาคความเก่ง (IQ) คุณธรรม จริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ)
4. นักเรียนเรียนรู้มีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน
5. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็งจริงจัง ด้วยความเสียสละ เอาใจใส่

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนาการป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากสภาวะวิกฤติต่างๆ ได้อย่างปลอดภัย

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึงกระบวนการการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

• วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ
 2. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกัน มีร่องรอยการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้
- ประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงสภาพปัญหา
 2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
 3. นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์(EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม จริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ)
 4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน
 5. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็งจริงจัง ด้วยความเสียสละ เอาใจใส่

๒ กระบวนการและขั้นตอนของระบบ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูเข้าใจนักเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายตามหลักวิชาการ ซึ่งจะทำไมให้เกิดข้อมูลที่ผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียน
2. การคัดกรองนักเรียน กรณีที่แบ่งเป็น 4 กลุ่ม นิยามได้ดังนี้
 - 2.1 กลุ่มปกติ ควรได้รับการส่งเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา
 - 2.2 กลุ่มเสี่ยง คือ กลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไขตามกรณี
 - 2.3 กลุ่มมีปัญหา คือ กลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน
 - 2.4 กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะ มีความสามารถโดดเด่นซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษถึงขั้นสูงสุด
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ
 - 3.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
 - 3.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน กิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ
 - 4.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม
 - 4.2 การเยี่ยมบ้าน
 - 4.3 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน(Classroom Meeting)
 - 4.4 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนา
5. การส่งต่อ แบ่งออกเป็น 2 แบบ
 - 5.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา และฝ่ายปกครอง
 - 5.2 การส่งต่อภายนอก เป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือ